

PRZYMIERZAĆ (13) *vb impf*

-e- (3) *Mącz*, -é- (2) *KochFr*, *SarnStat*; a *jasne*.

inf przymierzać (2). ◇ *praes 1 sg* przymierzam (4). ◇ [2 *sg* przymierzasz.] ◇ 3 *sg* przymierza (3). ◇ [2 *pl* przymierzacie.] ◇ 3 *pl* przymierzają (1). ◇ *praet* [3 *sg m* przymierział.] ◇ 3 *pl m pers* przymierzali (2). ◇ [pass *praes 3 sg* przymierza się.] ◇ *part praes act* przymierzając (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVIII w. s.v. przymierzyć.

1. Zamierzać się, przygotowywać się do zaatakowania (6) :

W przen [na kogo] (1) : Borzuy iuż dawno ná drabá [pionka szachowego] przymierza/ Iedno że iefzcze nie práwie dowierza. *KochSz B2*.

Przen (5) :

Zwrot: »(mieczem, z mieczem) do szyje przymierzać« [w tym: komu (2)] = grozić śmierci; *intentare alicui gladium Cn* [szyk zmienny] (3): *SkarŻyw* 318; Pan Bog [...] odłtęptwo od wiary ś. y iedności kościoła fwego/ mieczem pogánłkim gubi. którym iż iuż blisko do łzyie wálzey przymierza: tym pokornieyſzy ku P. Bogu/ [...] zołtawác maćie. *SkarKazSej* 688b; (*nagł*) NAPIS NA STATUE, Abo ná obraz śmierci. (-) [...] Y wy co to ćicie/ Prawdą/ że nie wiecie Ielli nie przymierza/ Tá frogá/ łzampierzá Ktoremu do łzyie *SzarzRyt A*.

a) *eufem*. O zalotach [do kogo z czym] (1) : [flis w karczmie] iefzcze lię zápalił: Bo mu Kupido młodą gołpodynią zchwálił. Więc każe piwá nošić: á gołpodarz baczy/ Ze mu do żony zwiołem flis przymiérzác raczy. *KochFr* 134.

b) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* [na kogo] (1) : [pieszki, tj. figury szachowe] Nátárwłzy ná lię/ nie mogli lie pożyć. [...] Potym lie ćicho z obu łtron łkradáli/ To łtąd/ to z owąd ná lię przymierzáli. *KochSz B*.

2. *Dostosowywać, odnosić coś do czegoś; accommodare, adaptare Mącz* (3) : *Accommodo*, *Przymierzam*/ *Prziłtofuyę*. *Mącz* 61c, 13a.

przymierzać co do czego (1): Ktore słowá [„to jest ciało moje”] łpofobem znáku rzeczone są chlebá onego. (-) Widziłz iákoć do znáku przedsię y figury oni záwždy przymierzáią/ á tym fortelem nowym/ prawdę Ciála Pánłkiego chcą wyniłzczyć. *WujJud* 253v; [skąd znać/ że tu [Ps 95/8] Prorok przymierza [słowo żydowskie „mincha”] do chrześciańłkiéy ofiáry/ która bywa z chlebá y winá/ poświęconego w ciało y krew Pánłką *WujBib* 619a].

3. *Zmierzać, dążyć* (1) :

[*przymierzać do kogo*: Henryk Plauenius zołtawłzy Pruskim Miłtrzem/ zbierał lud [...]/ pożyćwłzy łto tyšięcy złotyeh v miełzczań Gdańłkich: bo zásię do nich przymierzáli. *BielKron* 1597 306.]

[*cum inf*: po śmierci Henryká Brodátiego Włádyłław Plwacł/ przymierzał zásię ná łwe pánłtwo pierwłze przyšć *BielKron* 1597 165.]

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): [starzy panowie polscy, tj. panujący] do zgody, do iedności záwždy poddányeh łwoich wiedli, y dla tego przyšięgáią *Pacem inter difsidentes manu tenebo* do tego przymiérzáiąc [...] áby zgodę w Pánu Kryłtušie mnożyli *SarnStat* 121.

[Zwrot: »do celu przymierzać«: Ten iest cel [starość] do ktorego ludzie przymierząią/ Ktorego gdy doftapia/ potym nárzekaią. *ProtKonterfet B3v (Linde s.v. przymierzyć).*]

[Przen: Zbliżyć się w poglądach:

przymierzać do kogo: á was iáko widzę wftyd wyznác z Polaki ftárymi Troycę Naświétłzą: znác że przymierzacie do Nurkow. *ŁaszczOkulary H2v.*

przymierzać gdzie [= do kogo]: To druga wymowká twoia/ [...] ktora cię też do Zydow/ ábo do Nurkow rychley záprowadzi/ bo tam iáko widzę bárzo przymierzałz *ŁaszczWiecz 6 (Linde s.v. przymierzyć).*]

4. *Odmierzać, dopasowywać mierząc (2) :* Libro, Ważę/ mierzę/ przimierzam. *Mącz 192c; Admetior – Przimierzam. Calep 25a.*

[przymierzać ku czemu: A takoz yvftz rzecze yego blogoślawyone przybyty A tedy miareyego wzyawftzy przymierzaly kv krzizv *RozmyślDomin 75.*]

5. *Sprawdzać, czy pasuje (o ubraniu); experiri an quadret vestis Cn (1) :* Poftał gi [ciasny kolet] pan do kráwcá/ kazał gi rozłzyrzác/ Kráwiec áni lie go tknął/ ráno fzedł przymierzác. *RejFig Aa2.*

6. **[Przeliczać na inne jednostki miary:** Na gdańską zasię miarę rachując, tedy w 3 korc(ach) lubelskich przymierza się korzec gdański *LustrRus I 16.*]

Formacje współrdzenne cf MIERZYĆ.

Cf PRZYMIERZANIE, [PRZYMIERZANY]